

**IZBOSKAN TUMANIDAGI "NANYANG RED COTTON ANGEL
TEXTILE" MA'SULYATI CHEKLANGAN JAMIYATIDA ISHLAB
CHIQRISH SAMARADORLIGINING TAXLILI.**

*Sobirova Munavvarxon Qaxramonjonovna,
Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyala instituti,
Iqtisodiyot (qishloq xo'jaligida) mutaxassisligi 2-kurs magistranti*

Annotatsiya

Ushbu maqolada Izboskan tumanidagi "Nanyang Red Cotton Angel Textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatining 2021 yildagi iqtisodiy ko'rsatkichlari va yillik ishlab chiqarish hajmi bo'yicha ish olib borilib, "Nanyang Red Cotton Angel Textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatining ishlab chiqarish samaradorligi taxlil qilingan.

Kalit so'zlar: samadorlik, rentabellik, klaster, eksport, diversifikatsiya.

Ko'p ilmiy maqolalar yozilishiga qaramay agrar ilmiy tatqiqotni asosiy tushunchalaridan biri bo'lgan iqtisodiy samaradorlik kotegoriyasini bir aniq qoidaliy tushunchasi shakillanmagan, bu kotegoriyaga iqtisodchilar turlicha talqin beradilar va turlicha qoidasini tasniflashadilar, hozirga kelib ham bu predmet ilmiy diskusiyalarni asosiy mavzusi (muommosi) dan biri bo'lib kelmoqda. Ko'p iqtisodchilar shunday nazariyani quvvatlashadi, ya'ni iqtisodiy samaradorlik kotegoriyasi sifat va miqdorni tipik tushunchasi bo'lib, o'zida yer, moliya, va mexnat resurslari va munosabatlarida aks ettirib ijtimoiy- iqtisodiy sohani rivojlanishini ta'minlaydi. Ayrim iqtisodchi olimlar esa iqtisodiy samaradorlik tushunchasini **samara** va **natija** iboralari bilan bog'laydi, ya'ni kam mexnat sarfi (xarajat) bilan ko'p miqdordagi mahsulotni ishlab chiqarishdir.

Biroq, qishloq xo'jaligida amalga oshirilgan har qanday agrotexnologiya jarayonlari va tadbirlari iqtisodiy samaradorlikda o'z baho va qiyosini topadi.

Ma'lumki , mahsulot birligiga qilingan ishlab chiqarish harajatlarini oqilona sarflash va kamaytirish rentabellik ko'rsatkichini asosiy shartlaridan biridir. Bu maqsadga , ekilgan ekinlarni hosildorligini oshirish yo'li bilan erishish mumkin. Hosildorlikni oshirishda urug'chilikda oliy va sifatli navlarini saralab ekish, belgilangan agrotexnologiya jaroyonlarini samarali va o'z muddatida sifatli qo'llash, moddiy va mehnat resurslaridan oqilona foydalanish kabi omillar ahamiyatga egadir. Shuning uchun xo'jalikda olingan daromadlarni aniqlash va baholash iqtisodiy ko'rsatkichlarni tahliliga bog'liqdir. Behisob shukur, bu yil aholimiz 36 milliondan oshdi. Har yili safimizga qariyb 900 ming yangi avlod qo'shilmogda¹. Yangi avlod qo'shilishi esa oziq ovqatga bo'lgan talabni oshishiga olib keladi.

Quyida 3–jadval ma'lumotida Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlarini 2021 yili iqtisodiy samaradorlik ma'lumotlarini ko'rib chiqamiz:

Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari²

3-jadval

№	Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	2020 yil	2021 yil	O'sish surati %
	Ishlab chiqarish				
1	Tovar maxsuloti	Mln so'm	1199 2	2603 5	217,1
2	Tashib olingan paxta tolasi	tonna	3134	6000	191,4

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi.20.12.2022

² Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatning yillik xisobotlaridan

3	Kalava ip	tonna	2303, 0	5000	217,1
4	Eksport	Ming \$	3211, 0	7000	218,0
5	rentabellik	%	15,7	16	+0,3

3-jadvalda Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari berilgan, jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatida 2021 yilda 2020 yilga nisbatan o'sish suratlari ortib bormoqda bu albatta ijobiy natija xisoblanadi.

Fermer xo'jaligi faoliyatini diversifikatsiyalash - agrar sektorda ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarini tashkil qilish, ular faoliyatini diversifikatsiyalash va fermer xo'jaliklari faoliyati jarayonidagi iqtisodiy munosabatlari majmuini talabalarga o'rgatish hisoblanadi.

Fermer xo'jaligi faoliyatini diversifikatsiyalashning maqsadi fermer xo'jaliklari daromadlarini oshirish va resurslardan samarali foydalanishda faoliyatni diversifikatsiyalash, qo'shimcha va yordamchi tarmoklarni rivojlantirish bo'yicha zarur bo'lgan bilimlarni shakllantirish hamda O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni erkinlashtirish, agrar sohada iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish tamoyillari asosida qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini ilg'or texnologiyalar asosida tashkil etish va optimallashtirish bo'yicha ma'lumotlar berishdan iborat.

Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatning yillik ishlab chiqarish hajmi³

4-jadval

³ Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatning yillik xisobotlaridan

№	Ko'rsatkichlar	O'lchoq va birligi	2020 yil	2021 yil	Nisbat i %
1	Yillik ishlab chiqarish quvvati	tonna	4350	5800	133
2	Ishchilar soni	nafar	270	296	110
3	Zarur bolgan asosiy xom ashyo (paxta tolasi)	tonna	5000	6000	120
4	Ishlab chiqarilgan maxsulot miqdori	tonna	4820	5536	115
5	Ishlab chiqarilgan maxsulot	mln	7085 4	9079 0	112
6	Ishlab chiqarilgan maxsulot so'mdagi narxi	ming	14,7	16,4	112

4-jadvalda Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatning yillik ishlab chiqarish hajmi berilgan, jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki 2020-2021 yillarda Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatning yillik ishlab chiqarish hajmi ortib bormoqda.

Fermer xo'jaliklarining barqarorligi va ular faoliyatining samaradorligi respublikamiz qishloq xo'jaligi rivojlanishining muhim shartlaridan hisoblanadi.

Mamlakat iqtisodiyoti, shu jumladan, qishloq xo'jaligini isloh qilish, modernizatsiyalash va uning tarkibiy tuzilishlarini diversifikatsiyalash ushbu tarmoqlarda zamonaviy ko'rinishdagi va har tomonlama raqobatga chidamli faoliyat sub'ektlarini rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qilishini hayotning o'zi ko'rsatmoqda. Shuni e'tiborga olgan holda, o'tgan davr mobaynida iqtisodiyot va qishloq xo'jaligini erkinlashtirish, modernizatsiyalash va diversifikatsiyalash borasida ishonchli tizim va mexanizmlar shakllantirildi. Bular esa o'z navbatida, respublikamiz iqtisodiyotini yanada barqarorlashtirish, har xil iqtisodiy-ijtimoiy tahdidlarni samarali hal qilish imkonini bermoqda.

Bugungi kunda mamlakatimizni, avvalo, iqtisodiyotimizni isloh etish, erkinlashtirish va modernizatsiya qilish, uning tarkibiy tuzilishini diversifikatsiya qilish borasida amalga oshirilayotgan, har tomonlama asosli va chuqur o'ylangan siyosat bizni inqirozlar va boshqa tahdidlarning salbiy ta'sirlaridan himoya qiladigan kuchli to'siq, aytish mumkinki, mustahkam va ishonchli himoya vositasini yaratdi. Respublikamizda qishloq xo'jaligi faoliyatini diversifikatsiyalash, ularni faoliyatiga zamonaviy texnologiyalarni jalb etish bo'yicha yetarli darajada ilmiy, iqtisodiy, huquqiy va tashkiliy asoslar yaratilgan. Bu borada keng ko'lamli va samarali islohotlarimiz natijasida yalpi ichki mahsulot hajmi ilk bor 80 milliard dollardan oshdi. Iqtisodiyotimizga shu yilning o'zida 8 milliard dollar to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar kirib keldi, eksportimiz esa, 19 milliard dollarga yetdi⁴.

Bu borada tadbirlar ko'lami O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2009 yil 15 maydagi-Tadbirkorlik faoliyatini yanada qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qarorida keltirilgan vazifalar bilan kengaytirildi⁵. Bu me'yoriy hujjatlarga muvofiq mamlakat iqtisodiyoti va qishloq xo'jaligida yanada qulay biznes-muhit yaratish, xususiyl mulkchilikning ustuvorligini mustahkamlashga yo'naltirilgan qonun hujjatlarini takomillashtirish va bu borada ishonchli kafolatlarni ta'minlash, tadbirkorlikka ko'proq erkinlik berish, davlatning

---

⁴ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi.20.12.2022

⁵ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2009 yil 15 maydagi-Tadbirkorlik faoliyatini yanada qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qarori.

boshqaruv funtsiyalari va ruxsat beruvchi normalarni qisqartirish , byurokratik to'siq va g'ovlarni olib tashlash, kichik biznes sub'ektlarining moliya-kredit va xomashyo resurslaridan, ular ishlab chiqaradigan mahsulotlarga davlat buyurtmalari berilishidan keng foydalanishini ta'minlaydigan bozor vositalari va mexanizmlarini tadbiq etishni yo'lga qo'yish amalga oshirilmoqda. Ushbu tadbirlar pirovardida fermer xo'jaliklari ishlab chiqarish faoliyati turlarini kengayishiga hamda qo'shimcha faoliyat turlarini tashkil qilinishiga olib kelmoqda.

Bu siyosatni amalga oshirish mamlakatimiz mahsulotlarining tashqi va ichki bozorlarda raqobatbardoshligini oshirish, iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni hal etish, shuningdek iqtisodiyot barcha tarmokdarida ishlab chiqarishning barqaror o'sishini ta'minlashga dastak bo'ladi.

Qishloq xo'jaligidagi islohotlarni chuqurlashtirish, sohaning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, eng muhimi, qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini yuksaltirish, yurtimizni obod etish yo'lida tobora hal qiluvchi kuchga aylanib borayotgan fermerlik harakatining samarasini yanada oshirish maqsadida yirik ko'lamdagi ishlar amalga oshirilmoqda.

Maqbullashtirish jarayonida fermer xo'jaliklari o'zini zarur texnika, aylanma mablag'lari bilan ta'minlash, kredit qobiliyatiga ega bo'lish, eng asosiysi – o'z xarajatlarini qoplash va foyda topib ishlash, fermer xo'jaligi daromadini oshirishni ishonchli asosga aylantirishga alohida e'tibor qaratildi.

Fermer xo'jaliklarining salohiyatini oshirilishi, moliyaviy-iqtisodiy barqarorligi ta'minlanishi natijasida ular tomonidan yetishtirilayotgan qishloq xo'jaligi ekinlari hosildorligini, chorvachilikda mahsuldorlikni oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va assortimentini ko'paytirish bo'yicha imkoniyatlari yanada oshmoqda.

Diversifikatsiya korxonalar (birlashma)larning faoliyat sohalari va ishlab chiqarilgan mahsulotlari turlarining kengayishi, yangilanib turishidir. Diversifikatsiya – bir-biri bilan texnologik jihatdan bog'liq bo'lmagan ishlab chiqarish turlarini bir vaqtda rivojlanishi va mahsulot turlarining ko'payishidir. Qishloq xo'jaligida ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarini tashkil etish ishlab

chiqarishni diversifikatsiyalash mexanizmlaridan biridir. Buning uchun ko'p tarmoqli xo'jalik faoliyatida fermer xo'jaligining oladigan foydasi miqdorini oshirish esa - mavjud yer va suv resurslaridan foydalanishda zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish, ilg'or tajribalar, agrar ilm-fani yutuqlariga tayanish, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, saqlash, tashish va boshqa xizmatlar ko'rsatish sohalariga investitsiyalar jalb qilish evaziga amalga oshiriladi.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan shuni tushunish mumkinki, hozirgi tez rivojlanaётgan bozor iqtisodi sharoitida fermer xo'jaliklarini faoliyat sohalarini kengaytirish, ularni zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan ta'minlash hamda qishloq xo'jaligida qulay investitsion muhitni yaratish o'z-o'zini taqazo etuvchi omillar hisoblanadi.

Zeroki, qishloq xo'jaliklarini diversifikatsiyalash va ustuvor yo'nalishlarni moliyaviy mablag'lar bilan ta'minlash, ularni barqaror rivojlanishiga bevosita ta'sir etuvchi omillardan sanaladi. Shu bois, qishloq xo'jaligini diversifikatsiyalashning ustuvor dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Ma'lumki, mulkiy munosabatlarni rivojlanishi natijasida agrar sohada ustuvor yo'nalish sifatida fermer xo'jaliklarini barqaror iqtisodiy rivojlanishi mamlakatimiz qishloq xo'jaligida asosan 4 ta yirik muxim vazifalarni xar qilinishida asosiy ahamiyat kasb etadi. Bunda:

- birinchidan tarmoqda mahsulotni yetishtirish, tayyorlash, qayta ishlash, sotish va xizmat ko'rsatish bo'yicha ishlab chiqarish va bozor infratuzilmasini rivojlantirish;
- ikkinchidan fermer xo'jaliklarini ma'lum turdagi qishloq xo'jalik mahsulotlarini yetishtirishga ixtisoslashtirish va ekinlar tarkibini maqbul joylashtirish;
- uchinchidan, agrosanoat tarmoqlari o'rtasidagi ishlab chiqarish iqtisodiy munosabat fermer xo'jaliklarida xo'jaliklararo kooperatsiya va agrosanoat interratsiya tizimini rivojlantirish;
- to'rtinchidan, ishlab chiqarishning maqbul xajmlarini belgilash va intensiv rivojlantirish imkoniyati yaratiladi.

Agrar sohada mulkiy munosabatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan bozor islohotlarini amalga oshirishning:

- birinchi bosqichi 1991-2000 yillarni o'z ichiga olib, ushbu davrda past rentabelli, odamlarga o'z imkoniyatlarini namoyon etish uchun sharoit yaratib bermagan shirkat xo'jaliklarini tugatib, shaxsiy tashabbuskorlikni rag'batlantirishga qaratilgan fermer xo'jaliklarini tashkil etish yo'li tanlandi.

- ikkinchi bosqichi 2001 yil va undan keyingi yillarni o'z ichiga olib, ushbu davrda fermer xo'jaliklari qishloq xo'jaligi sohasidagi asosiy harakatlantiruvchi kuchga aylandi.

Agrar sohada iqtisodiy islohotlar asosan quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirildi:

“Yer islohoti” bo'yicha:

- 2004 yildan boshlab barcha qishloq xo'jaligida yer uchastkalaridan foydalanishning ijara shakli joriy etildi;

- yer uchastkalari 30 yildan 50 yilgacha ijaraga berilishi belgilab qo'yildi;

- yer uchastkalaridan foydalanish huquqini meros qilib qoldirish tizimi joriy etildi;

- o'z mablag'i hisobidan qo'shimcha yer o'zlashtirilganda qo'shimcha iqtisodiy rag'batlantirish tizimi joriy etildi.

Suvdan foydalanish bo'yicha:

- irrigatsiya tizimlarini boshqarishning ma'muriy hududiy printsiptan havza printsiptiga o'tkazildi, respublika bo'yicha 10 ta irrigatsiya tizimlari havza boshqarmalari va 1 ta Farg'ona vodiysi bo'yicha birlashtirilgan dispetcherlik Markaziga ega bo'lgan magistral kanallari tizimi boshqarmasi tashkil etildi;

- fermer xo'jaliklariga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash uchun Suv iste'molchilari uyushmalari tashkil etish yo'lga qo'yildi;

Moliya-kredit va soliq sohasida:

- davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan mahsulotlarni yetishtirishni moliyalashtirishda imtiyozli kreditlash tizimi yo'lga qo'yildi.

Ushbu kredit bugungi kunda fermer xo'jaliklarining iqtisodiy jihatdan "oyoqqa turib olishida" muhim omil bo'lmoqda. Chunki qator yillardan beri Markaziy bank tomonidan qayta moliyalash stavkasi 16 foiz miqdorida belgilanayotgan yillik inflyatsiya darajasi o'rtacha 6,5-7 foiz darajasida bashorat qilinayotgan bir sharoitda 5 foizli kredit fermer xo'jaliklari uchun juda qulay hisoblanadi.

- qishloq xo'jaligi tovar ishlab chiqaruvchilar uchun yerlarning sifati, ball-bonitetiga bog'liq bo'lgan yagona yer solig'ini to'lash tizimiga o'tkazildi.

- respublikamizda ishlab chiqarilgan texnika vositalarini lizingga berish tizimi joriy etildi.

- fermer xo'jaliklari uchun imtiyozli kredit tizimi yaratildi.

Boshqa tadbirkorlik sub'ektlariga qayta moliyalash stavkasidan yuqori foiz stavkalarda kreditlar berilsa, fermer xo'jaliklariga texnika sotib olish, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashni yo'lga qo'yish uchun qayta moliyalashtirish stavkasining 50 foizi (bugungi kunda 6%), uchdan biri (ya'ni 4%), oltidan biri (ya'ni 2%) yillik stavka bilan kreditlar berish tartiblari ishlab chiqilgan.

Narx-navo masalalarida:

- davlat tomonidan sotib olinadigan paxtaning narxini jahon bozorida narxdan kelib chiqqan holda belgilash tizimi joriy etildi.

- davlat tomonidan sotib olinayotgan g'alla narxini mintaqaviy bozorlardagi narxdan kelib chiqqan holda belgilash tizimi joriy etildi.

- boshqa qishloq xo'jaligi mahsulotlarini narxi bozordagi talab va taklifdan kelib chiqqan holda shartnoma asosida belgilanmoqda.

Respublikamiz qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohotlar va uni chuqurlashtirish jarayonida tarmoq ishlab chiqarishida tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish orqali turli mulkchilik va xo'jalik yuritish shakllari teng sharoitda faoliyat ko'rsatishning tashkiliy, huquqiy va iqtisodiy asoslarini yaratish va ular faoliyatining bir maqsadga yo'naltirishga alohida e'tibor berilmoqda. Natijada tarmoqda boshqaruv, mulkchilik va xo'jalik yuritish shakllari, ekinlar tizimi, ishlab chiqarish va iqtisodiy munosabatlar tubdan o'zgardi. Turli xo'jalik yuritish shakllari amaliyotda sinalib,

ular orasida avvalo shirkat, fermer va dehqon xo'jaliklari istiqbolli deb topilib, keyinchalik fermer xo'jaliklari rivojlanishiga ustuvor yo'nalish berilib, ularga o'zaro raqobat va teng huquqli faoliyat yuritishning asoslari yaratildi. Ushbu islohotlarning samarasi o'laroq, hozirgi kunda mamlakatimizda yetishtirilayotgan yalpi qishloq xo'jaligi mahsulotining 99 foizi xususiy sektor hissasiga to'g'ri kelmoqda. Agrar sohada amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning muvaffaqiyati, turli mulkchilikka asoslangan turli xil xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning shakllanishi ularning o'zaro tenglik erkinlik tarzda faoliyat ko'rsatishidadir.

Agrar sohada amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar natijasida qishloqda dehqonning yerga va o'zi yaratgan mahsulotga egalik hissini oshirishga qaratilgan mulkiy munosabatlar hamda uning mukammal huquqiy asoslari shakllantirildi. O'tgan davr ichida agrar sohada ko'p ukladli iqtisodiyot barpo etildi va qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish chora tadbirlarini amalga oshirish ta'minlandi. Agrar sohada mulkiy munosabatlarni rivojlantirish asoslari yaratildi.

Davlat imtiyozlarini saqlab qolish bilan bir qatorda, klaster uslubini joriy etish sohaning tartibga solinganlik darajasini, mahalliy hukumatning paxta yetishtirish jarayoniga aralashuvini kamaytiradi, unga faqat ichki imkoniyatlardan kengroq foydalanish vazifalarini yuklaydi, xolos. Klaster azolari yakuniy natijaga jamoaviy ravishda javobgar bo'ladilar. Har bir klaster ishtirokchisining, shu jumladan dehqonning sa'y-harakati ushbu kooperativning yakuniy daromadini, demak, har bir ishtirokchining daromadini belgilab beradi. Mikro darajadagi iqtisodiy tizimning elementi sifatida fermer xarajatlarini minimallashtirish va daromadini maksimallashtirishdan manfaatdor. Fermer uchun rag'bat manbasi va majburiy mehnatni yo'q qilish chorasi mana shunda.

Ishlab chiqarish klasteri umumiy ma'noda, iqtisodiyotning bir xil yoki bir-biriga bog'liq sohalarida faoliyat yuritadigan va geografik jihatdan bir-biriga yaqin bo'lgan korxonalar guruhidir. Bu korxonalarining texnologik jihatdan o'zaro bog'liq bo'lishi juda muhimdir. Bundan tashqari, ushbu korxonalar bitta umumiy maqsad uchun –raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish uchun birlashgan.

Masalan, paxta-to'qimachilik klasterining texnologik zanjiri paxta xom

ashyosini ishlab chiqarish, uni qayta ishlash, paxta tolasidan kalava ip ishlab chiqarish, gazlama ishlab chiqarish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish kabi kompleks faoliyat turlarini o'z ichiga qamrab oladi. Shu bilan birga, fermerlarni (paxta xom ashyosini yetishtiruvchilarni), paxta tozalash zavodini, paxtani qayta ishlash korxonasini, to'qimachilikfabrikasini va kiyim-kechak ishlab chiqaruvchi korxonalarni birlashtirishning maqsadi – har bir ishlab chiqaruvchining xarajatlarini kamaytiradigan va yakuniy mahsulotningraqobatbardoshligini oshiradigan yagona tuzilma yaratiladi.

«Klaster» tushunchasi ilk bor 1990 yilda Maykl Porter tomonidan «Davlatlarning raqobatdosh afzalligi» nomli asarida keltirilgan⁶. 10 ta sanoat jihatdan rivojlangan davlatlarning rivojlanish tarixini tahlil qilgach, Maykl Porter klasterlarning paydo bo'lishi iqtisodiy rivojlanish va sanoatlashtirish jarayoni tarkibining ajralmas qismidir degan fikrga kelgan. Shunday qilib, klaster – o'zaro bog'liq korxonalarni birlashtirishning bir shakli bo'lib, bu hudud iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Tashkillashtirish shakli jihatidan, klaster – vertikal ravishda integratsiyalangan tuzilma deyish mumkin.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, raqobat kurashida klasterlarga asosiy urg'u beriladi. Chunki ular bozor iqtisodiyotining boshqa institutlari, xususan, hukumat, universitetlar, kompaniyalar, turagentliklar, turoperatorlar samaradorligini oshirish imkonini beradi. O'zlarida davlat siyosatini tushunishining yangi va qo'shimcha usulini namoyon etadi. Ayrim mintaqalarda klasterlar holatini tushunish klasterlar iqtisodiyoti turizm salohiyatining ichki xususiyatlarini hamda ularning kelgusi rivoji uchun mavjud bo'lgan cheklovlarni qo'llashni ta'minlaydi.

---

⁶ 1990 yilda Maykl Porter tomonidan «Davlatlarning raqobatdosh afzalligi» nomli asarida keltirilgan

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi.20.12.2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2009 yil 15 maydagi – “Tadbirkorlik faoliyatini yanada qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori.
3. Izboskan tumanidagi "Nanyang red cotton angel textile" ma'sulyati cheklangan jamiyatning yillik xisobotlaridan.
4. Maykl Porter, «Davlatlarning raqobatdosh afzalligi» nomli asari, 1990 yil.
- 5 Sobirovna, U. M. (2022). DIDACTIC PRINCIPLES OF EFFECTIVE ORGANIZATION OF TECHNOLOGY LESSONS.
- 6 Sobirovna, U. M. (2022). TEXNOLOGIYA FANI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARI ASARLARIDAN FOYDALANISH. *World scientific research journal*, 9(1), 220-224.
- 7 SOBIROVNA, U. M. (2021). Modernization of the content, methods and tools of technologies in the organization of modern education. *IEJRD*.
- 8 Sobirovna, U. M., & Sharifjon, P. O. (2023). Choosing Organizational Forms of Education in the Effective Organization of Technology Courses. *Journal of Innovation, Creativity and Art*, 2(2), 77-81.
- 9 Sobirovna, U. M. (2022). Improving the educational system for children with disabilities. *The Peerian Journal*, 4, 20-22.
- 10 Sobirovna, U. M., & Irodaxon, T. (2022). TEXNOLOGIYA FANI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISH METODLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 21(1), 41-44.
- 11 SOBIROVNA, U. M. (2021). Modernization of the content, methods and tools of technologies in the organization of modern education. *IEJRD*.